

El paper del Principat d'Andorra com a garant internacional del català

«Un andorrà deu sempre deixar algun señal y rastre de la llengua de sa nació.» Aquesta frase pertany a Antoni Fiter i Rossell, que l'any 1748 va escriure el *Manual Digest de las Valls Neutras d'Andorra* per encàrrec del Consell General, amb la intenció de crear un compendi de la història, els usos i costums, els privilegis i l'organització política d'Andorra. Fiter i Rossell també va escriure un conjunt de màximes sobre com han d'actuar els andorrans i les autoritats per mantenir la independència, la neutralitat i el bon govern.

Avui els vull parlar del senyal que els andorrans deixem de la nostra llengua en l'àmbit internacional, del paper d'Andorra com a garant internacional del català.

La història ens ha permès que avui Andorra pugui tenir una aportació important en la projecció exterior del català. Aquest rastre de què parlava Fiter i Rossell el deixem als que visiten el nostre país i també l'exportem en les nostres relacions amb el món com a Estat sobirà que, com vostès saben, té com a única llengua oficial el català.

Potser el moment més emblemàtic d'aquesta trajectòria exterior va ser el discurs de l'excap del Govern Òscar Ribas amb motiu de l'admissió d'Andorra a l'ONU l'any 1993, una intervenció que forma part de la memòria col·lectiva dels catalanoparlants, ja que va suposar, per primera vegada a la història, l'ús del català en una assemblea de les Nacions Unides. Fa disset anys, Òscar Ribas va dir: «És en aquesta llengua, la catalana, que he vingut davant aquesta Assemblea a parlar de pau, llibertat i fraternitat».

I així s'ha fet, any rere any, fins a l'última intervenció de l'actual cap del Govern, Albert Pintat, el mes passat a Nova York.

Aquell mateix any 1993, l'aprovació de la Constitució andorrana va deixar la porta oberta definitivament a la participació de la nostra llengua en les relacions internacionals, ja que l'article 2.1 de la carta magna diu que la «llengua oficial de l'Estat és el català». Amb aquesta afirmació i amb l'ingrés d'Andorra a les Nacions Unides, aquella missió de què parlava Fiter i Rossell va rebre l'impuls necessari des del punt de vista legislatiu.

En aquest sentit, vull recordar breument que els textos anteriors a la Constitució andorrana solen ser convenis amb els països veïns o amb d'altres amb què es mantenen relacions estretes. Estan redactats en dues llengües, totes dues amb el mateix rang. A tall d'exemple, cal destacar la particularitat ben remarcable d'un conveni amb Portugal de l'any 1990 que va ser publicat en català i portuguès al *Diário da República*. A més, un dels acords internacionals més rellevants per a Andorra, per contingut i significació, és el que va entrar en vigor l'any 1990 entre el nostre país i la Comunitat Econòmica Europea. A l'article 26 s'estableix que el català s'afegeix als altres idiomes com a llengua de redacció de l'acord amb el mateix rang.

Andorra també ha parlat en català en altres organismes internacionals com el Consell d'Europa. L'any 1996, per exemple, l'excap del Govern Marc Forné va subratllar davant l'Assemblea del Consell, a Estrasburg, el paper que té Andorra com a projector del català. Cito textualment: «L'Estat andorrà ha rebut, com a conseqüència del seu reconeixement internacional d'allò que és des de fa set segles, un estat independent, la missió de fer conèixer a totes les instàncies internacionals aquesta parla utilitzada per deu milions d'europes. I Andorra ho pot fer precisament d'una manera oberta, sense exclusions, fraternalment amb les grans llengües veïnes que també cultivem i apreciem».

En el marc del Consell d'Europa també cal destacar que Andorra va ratificar l'any 1996 la Convenció Cultural Europea, que diu que cada part contractant, en la mesura que sigui possible, «s'ha d'esforçar a promoure l'estudi de la seva llengua, la seva història i la seva civilització en el territori de les altres parts contractants i oferir als nacionals d'aquestes darreres la possibilitat de seguir estudis semblants en el seu territori». A més, el nostre país és un dels quaranta-sis estats membres del Centre Europeu per a les Llengües Vives, creat pel Consell d'Europa amb l'objectiu de promoure la diversitat lingüística i el plurilingüisme.

Així doncs, el fet que Andorra es pugui expressar en la seva llengua en diversos fòrums internacionals contribueix que el català adopti com a normal una funció que el context històric i polític li feia difícil d'assumir.

D'aquesta manera, el reconeixement, la presència i la participació internacionals d'Andorra fan que puguem tenir una versió en català oficial i pública dels instruments internacionals, com ara convencions, tractats i altres instruments emanats de diverses organitzacions, que es publiquen al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Com a únic estat on la llengua oficial és el català, Andorra pot fer la funció de ser un far de la llengua, de la cultura, de la literatura. I no pas en competició amb la resta de països de parla catalana, sinó complementant-ne la catalanitat, dins el marc d'una sobirania estatal que permet un radi d'acció més ampli.

Ens sembla que és molt important, en el món on vivim, afermar les identitats culturals, no pas en oposició, sinó com a emanació de la riquesa de la varietat de l'ésser humà. Nosaltres tenim una cultura, una llengua antiga que sorgeix del Pirineu, i tenim una responsabilitat, en aquest moment, no solament de donar-li valor, de tenir-la com a pròpia i de mantenir-la, sinó també de projectar-la, per contribuir a aquesta diversitat cultural.

Andorra té la facilitat que manté lligams diplomàtics i un bon veïnatge amb els altres estats on es parla i s'utilitza el català: Espanya, França i Itàlia. Som membres de la Francofonia des del 26 de novembre de 2004 i de les Cimeres Iberoamericanes des del 19 de novembre de 2004. Des que tenim representació internacional pròpia, des de la nova Constitució de 1993, a les ambaixades fem tot un seguit d'actes culturals que permeten projectar la llengua catalana. Després hi ha tota l'expressió que fem als organismes internacionals en català, a les Nacions Unides, al Consell d'Europa, el lectorat de català a Praga... Tenim una capacitat modesta perquè som un país petit, però al mateix temps tenim una sobirania i una expressió amb una desena d'ambaixades al món, i això fa que tinguem una certa projecció, també cultural.

On volem arribar? Fins ara hem tingut una bona activitat, i en el futur, en col·laboració amb els altres llocs on s'utilitza el català i on hi ha una cultura semblant a la nostra, podem arribar bastant lluny, però hem d'unir esforços; sols no podem fer-ho i queda molt camí per recórrer.

Actualment hi ha una bona predisposició, tant de Catalunya com d'Andorra, per trobar la manera jurídica de portar la cultura que s'expressa en català a l'exterior a través d'una nova configuració de l'Institut Ramon Llull. Quan es va crear aquesta institució es va fer partint del dret intern espanyol i, per tant, Andorra, un estat sobirà, no podia integrar-se en l'estructura jurídica d'un altre estat. Per tant, haurem de veure de quina manera fem aquesta integració d'alguns projectes culturals a l'exterior. Però la voluntat hi és i trobarem la fórmula per aconseguir-ho. La col·laboració creiem que s'ha de fer en dos àmbits: entre els territoris catalanoparlants, i d'aquesta comunitat lingüística i cultural amb l'exterior. És aquí on Andorra, amb les ambaixades, pot oferir possibilitats importants, com, per exemple, pel que fa a l'Institut Ramon Llull.

Andorra s'ha ofert per ser una zona franca a partir de la qual s'exporti la llengua catalana al món superant les fronteres estatals. Aprofitant la condició de país sobirà i neutral del nostre Principat, aquesta institució coordinaria les accions de promoció exterior dels territoris de parla catalana que volguessin sumar-s'hi. La

fórmula de situar a Andorra la seu social de les activitats de promoció exterior de la llengua catalana té un avantatge addicional. En els acords de cooperació entre Andorra i la Unió Europea, amb rang de tractat internacional, les dues parts es comprometen a promocionar conjuntament la llengua oficial del país. Un Ramon Llull andorrà de caràcter públic obriria automàticament les portes a Brussel·les.

Com ja he dit abans, el paper d'Andorra pot ser adequat a la seva capacitat estatal. Però també som un país petit i, tenint en compte la capacitat operativa que tenim, val més unir esforços. Hem de crear un marc no solament català sinó global, aprofitant, evidentment, la capacitat operativa dels altres països de parla catalana, però on tothom se senti bé, se senti part d'un projecte comú de projecció d'una cultura associada a la llengua catalana. Hem de tenir l'audàcia de projectar-nos a tot arreu fent un producte cultural que preservi la nostra identitat però amb un interès universal capaç d'interessar els altres.

Un bon exemple d'això l'hem trobat a la Fira de Frankfurt. Andorra ha format part del Consell Executiu de l'organització catalana de la Fira i hem portat alguns escriptors a Alemanya, on s'han aconseguit nous mercats per a la literatura en català i un bon nombre de traduccions. És evident que aquesta Fira ha estat un èxit —també per a Andorra— i això ens ha d'animar a continuar col·laborant per reffermar l'esperit de projecció exterior.

Precisament amb aquest esperit de consolidar la llengua catalana fora del domini lingüístic, el Govern d'Andorra va posar en marxa l'any 1991 el lectorat de català a la Universitat Carolina de Praga amb el suport de la iniciativa privada. A banda dels cursos de llengua, que cada vegada tenen més demanda, i d'un extens programa d'activitats culturals, aquesta universitat disposa d'una aula on els estudiants poden consultar i utilitzar tota mena de recursos per aprendre la llengua i la cultura d'Andorra i dels altres països de llengua catalana. Això també permet situar el català en un nivell institucional de prestigi per a la resta d'estudiosos de la catalanística en l'àmbit europeu i alhora afavoreix la interrelació dels alumnes en català. A més, el lectorat disposa d'una pàgina web pròpia que mantenen els estudiants i d'una ràdio digital.

La nostra presència a Txèquia també ha permès la celebració de les Jornades de Catalanística a Praga, que recull la «Biblioteca Andorrana Internacional», i el futur diccionari català-txec, a càrrec de Jan Schejbal. Aquest catedràtic de la Universitat Carolina, becat pel Servei de Política Lingüística a través de l'ajut a la investigació Lídia Armengol Vila, que atorga anualment el Servei, va presentar el seu treball en aquestes mateixes Jornades dimarts passat.

Els mateixos estudiants de Praga i també d'altres països poden participar en el Campus Universitari de la Llengua Catalana, fruit de la col·laboració entre el Govern d'Andorra i l'Institut Ramon Llull. Aquesta iniciativa ofereix als estudiants, gràcies als cursos de llengua i a la participació en un ampli ventall d'activitats cul-

turals i de lleure, la possibilitat d'integrar-se en el teixit social i el context natural de Mallorca i Andorra i poder viure plenament en català durant uns dies.

D'altra banda, com a exemple de col·laboració entre els països de parla catalana vull destacar que l'any que ve Andorra serà, juntament amb Palma de Mallorca i São Paulo, una de les seus del Congrés Internacional sobre Interculturalitat, que aplegarà experts en el pensament de Ramon Llull, pensadors, responsables polítics i religiosos de tot el món. Part de la trobada es desenvoluparà al voltant de la còpia manuscrita del segle xv de la *Doctrina pueril* lul·liana que custodia l'Arxiu Nacional d'Andorra i que és un tresor poc conegut.

I en un àmbit més lúdic, però de gran ressò, no podem oblidar-nos de la presència d'Andorra i del català a Eurovisió. El maig del 2004 Marta Roure va portar per primera vegada el català a aquest festival. Hi hem tornat cada any i ara només ens falta passar a la final i tenir una difusió molt més àmplia.

Per acabar, vull refermar el compromís del Ministeri del Portaveu, Cultura i Ensenyament Superior, i el del Govern d'Andorra, de continuar promovent el català internament i externament. En el primer cas, som conscients de les dificultats de la societat d'Andorra per fer del català la llengua franca de comunicació i intercanvi —un terreny en què encara hem de fer molta feina—, mentre que en l'àmbit institucional no hi ha cap dubte —ja que el consens social és total— que l'única veu del nostre Principat davant del món és la catalana.

JORDI GALLARDO FERNÀNDEZ
Secretari d'Estat de Política Cultural (2005-2009)
Govern d'Andorra